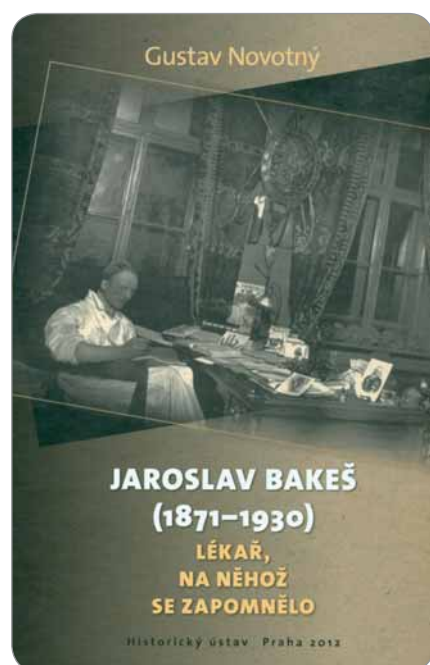

Jaroslav Bakeš (1871–1930): lékař, na něhož se zapomnělo / Gustav Novotný

Historický ústav AV ČR, v. v. i. Praha 2012, 512 s. ISBN 978-80-7286-205-4.
Rés. A a F. Bibliografie, dokumenty a černobílé obrázky v příloze.

Fait V.

Historická pojednání o významných osobnostech medicíny nejsou příliš častá, a proto jsem se na přečtení této knihy na jedné straně upřímně těšil, na druhou stranu jsem se obával případné suchopárnosti.

Nejedná se totiž v žádném případě o beletrii, ale o dílo, kde každý odstavec a každé tvrzení je podloženo, což ilustrují poznámky pod čarou i seznam použitých pramenů a literatury, který je nečíslovaný, ale zabírá 34 stran. Součástí knihy jsou pak i rozsáhlé přílohy.

Bez ohledu na vědecký přístup k věci se jedná o dílo velmi čtivé a možná právě proto, že se autor nesnaží nic přikrášlovat a vnášet vlastní soudy, je nesmírně inspirativní.

Přiznám se, že jsem nečekal, že takovou publikaci budu číst prakticky jedním dechem.

Samotná osoba docenta Jaroslava Bakeše je nemálo zajímavá. Jednalo se o de facto renesanční osobnost s širokým spektrem zájmů. Leccos je o něm známo, snad ještě více se obecně neví. Nemá smysl přepisovat obsah knihy, stačí vydvihnout, že to byl člověk, který vybudoval tři dobře fungující chirurgická pracoviště na Moravě – posledním byla chirurgická nemocnice na brněnském Žlutém kopci, dnes součást Masarykova onkologického ústavu, tzv. Bakešův pavilon, v němž mám tu čest nyní působit. V závěru svého života pak byl hlavním organizátorem (ale i sponzorem) výstavby Domu útěchy v Brně, dnešního Masarykova onkologického ústavu.

Současně to byl člověk, který přesahoval místní české poměry a jenž neměl sebemenší potíže ve spolupráci s širokou cizinou. A to byl jeden z důvodů, proč byl jistě záměrně potlačován. Znevážení jeho práce příkazem „shora“ a předání jeho místa „vhodnějšímu“ zájemci jsou ostatně způsoby v našich končinách bohužel poměrně typické.

V chirurgii samotné pak měl z dnešního pohledu neuvěřitelný záběr, nejproslulejší je svou choledochoskopií, s níž dosáhl světového prvenství. Vůbec chirurgie žlučových cest jej proslavila asi nejvíce a díky vlastním sondám je Bakeš asi jediným jménem české chirurgie, které je známo skutečně celosvětově. Z jeho odborné práce zaujme i to, že provozoval radioterapii a že uvažoval o farmakologické léčbě nádorů.

Dalo by se upozornit na mnoho momentů z jeho života včetně některých problematických, ale od toho je tu samotná publikace. Při jejím čtení mne však napadaly různé otázky, mezi něž patřilo mimo jiné to, zda byl skutečně nejlepším řešením rozpad Rakousko-Uherska, zda naše studenty vzděláváme dobře a zda by nebylo lépe se v tomto inspirovat starými vzory. Ukazuje se, že lidská povaha je navzdory technickému pokroku stále prakticky stejná, že schopný a velkorysý člověk to bude mít vždy těžké a že člověku světového formátu, zvláště pokud žije a pracuje mimo metropoli, budou vždy házeny klacky pod nohy.

Určitě bych přečtení knihy doporučil všem chirurgům, již v ní naleznou poučný materiál i po odborné stránce. Některá Bakešova doporučení jsou sice dnes již překonána, ale mnohá jsou zajímavá i dnes. Navíc je dobré znát i některé personální otázky a souvislosti tehdejší doby a uvědomit si, že zakladateli moravské chirurgické školy byli ve skutečnosti již po polovině 19. století Karel Katholický, Mořic Nedopil a Jaroslav Bakeš a nikoliv až po vzniku republiky instalovaný Julius Petřivalský, jakkoliv o jeho významu nelze pochybovat.

Pro onkology je pak kromě jiného zajímavé a poučné zjištění, že jejich obor v podstatě vyrostl z chirurgie, a to včetně radioterapie, a že to byli paradoxně právě chirurgové, kteří podnítli vzestup onkologie i v oblastech, které se skalpulu výrazně vzdálily.

doc. MUDr. Vuk Fait, CSc.
vedoucí redaktor časopisu Klinická onkologie